Pääkirjoitus

Nyt on aika vahvistaa julkista taloutta ja tuottavuuden kasvun edellytyksiä

Suomen talous | 18.12.2018

Suomen talouden kasvu jatkuu, joskin sen nopein vaihe on toistaiseksi ohitettu. Myös euroalueella talous kasvaa. Euroalueella inflaationäkymät kuitenkin edellyttävät edelleen keveää rahapolitiikkaa. Korkotaso pysyy siten lähiaikoina alhaisena, mikä tukee yhä talouskasvua myös Suomessa. Kansainvälisen talouden riskit luovat epävarmuutta näkymiin.

Suomen talous ei viimeaikaisesta toipumisestaan huolimatta vielä ole täydessä iskussa: julkinen talous on yhä alijäämäinen, työllisyysaste liian alhainen ja työn tuottavuuden kehitys suhteellisen vaimeaa. Kun kansakunta ikääntyy, pelkkä ajan kuluminen tuskin saa talouskehitystä kestävälle pohjalle, vaan sen eteen tarvitaan määrätietoisia toimia.

Julkisen talouden tila on viime vuosina parantunut. Alijäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen oli vuosituhannen vaihteen jälkeen suurimmillaan vuonna 2014, kun se syveni yli 3 prosenttiin. Nyt alijäämä on tuntuvasti pienempi. Samalla julkisen talouden velka suhteessa bruttokansantuotteeseen on kääntynyt laskusuuntaan.

Alijäämien pienenemiseen ovat vaikuttaneet sekä finanssipolitiikkaa koskevat päätökset että yleisen talouskehityksen koheneminen. Finanssipoliittiset päätökset ovat pienentäneet alijäämää

vuodesta 2015 lähtien. Viime vuosina ne ovat painottuneet menosäästöihin.

Alijäämä on pienentynyt huolimatta siitä, että suurten ikäluokkien tulo eläkeikään on viimeksi kuluneiden 10 vuoden aikana kasvattanut alijäämää. Eläkemenot ovat lisääntyneet samalla kun työikäisen väestön määrä on alkanut vähentyä, mikä on painanut työtuloista maksettavien verojen kehitystä.

Kun katsotaan tulevaisuuteen, väestön ikääntymisestä johtuvat julkiset menot kasvavat. Julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä ei ole varmistettu. Suomen Pankin uuden arvion mukaan kestävyysvaje on yhä noin 3 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Sen verran siis pitäisi tehdä menosäästöjä tai kiristää verotusta, jotta julkiset tulot riittäisivät kattamaan julkiset menot tulevaisuudessa.

Vuonna 2018 finanssipolitiikka keveni, ja vuonna 2019 sen arvioidaan pysyvän suunnilleen muuttumattomana. Kun otetaan huomioon kestävyysvaje ja tämänhetkinen suotuisa suhdannetilanne, julkisen talouden nykyistä määrätietoisempi vahvistaminen olisi perusteltua.

Julkisen talouden pitkän aikavälin näkymien kannalta keskeinen merkitys on työllisyysasteella. Samaan aikaan, kun talouskasvu on Suomessa elpynyt, on myös työllisyystilanne parantunut. Erityisen nopeaa on paraneminen ollut puolentoista viime vuoden aikana. Työllisyyden viime vuosien kehitykseen ovat vaikuttaneet sekä yleinen talouskehitys että työmarkkinajärjestöjen ja hallituksen toimet.

Suomalaisen työn ja tuotannon kilpailukyky on kohentunut kilpailukykysopimuksen ja melko maltillisten palkkaratkaisujen myötä. Tämä on parantanut tuotannon ja työllisyyden edellytyksiä talouden avoimella sektorilla ja sen myötä koko talouden tulonmuodostusta. Sosiaaliturvaan ja verotukseen on myös tehty työllisyyttä tukevia muutoksia.

Kuinka paljon työllisyystilanne vielä nykyisestään paranee? Tähän vaikuttaa yhtäältä kansainvälinen talouskehitys ja sen seuraukset Suomessa. Toisaalta siihen vaikuttavat Suomen työmarkkinoiden toiminta ja rakenteet.

Työllisyyskehityksen edellytysten pitkäaikaiseen parantamiseen on tärkeää vaikuttaa monin eri tavoin. Tutkimustiedon valossa suuri merkitys on sosiaaliturvalla ja verotuksella, asuntojen tarjonnalla ja palkanmuodostuksella. Myös koulutuksen ja aktiivisen työvoimapolitiikan onnistuminen on tärkeää.

Työllisyyden lisäksi talouskasvun ja aineellisen hyvinvoinnin kannalta suuri merkitys on työn tuottavuuden kehityksellä. Työn tuottavuus kertoo, kuinka paljon tuotantoa syntyy yhtä työtuntia tai työllistä kohti.

Työn tuottavuuden kehitys oli Suomessa useiden vuosien ajan hyvin heikkoa sekä omaan aiempaan historiaan että muihin kehittyneisiin maihin verrattuna. Kun talouskasvu alkoi elpyä, siihen liittyi myös työn tuottavuuden paraneminen.

Vuonna 2018 työn tuottavuuden kasvu on jälleen hidastunut. Tämä voi osin liittyä siihen sinänsä myönteiseen kehitykseen, että työllisyys on kohentunut poikkeuksellisen nopeasti.

Toisaalta tuottavuuden kasvun hidastuminen voi myös liittyä talouden näkymiin. Tähän viittaa osaltaan tuotannollisten investointien kasvun viimeaikainen vaimeneminen. Siihen ovat voineet vaikuttaa epävarmuudet lähivuosien talouskehityksestä ja huolet pitkän aikavälin näkymistä.

Pidemmällä aikavälillä tuottavuuskasvua ajavat pitkälti erilaiset innovaatiot ja niiden käyttöönotto. Koulutus, tutkimus ja tuotekehitys ovat keskeisiä tekijöitä innovaatioiden edellytysten taustalla. Siten niitä koskevilla talouspoliittisilla päätöksillä on tärkeä rooli työn tuottavuuden kasvun kannalta.

Työn tuottavuuden kasvun edellytyksiin voidaan vaikuttaa myös laajemmin sellaisilla politiikkatoimilla, jotka parantavat talouden voimavarojen kohdentumista. Tässä tärkeä rooli on kilpailun edistämisellä ja työmarkkinoiden toiminnalla.

Hyvin pitkälle integroituneessa kansainvälisessä taloudessakin suomalaisten hyvinvointiin voidaan keskeisesti vaikuttaa niillä kotimaassa tehtävillä talouspoliittisilla päätöksillä, jotka ajavat työllisyyden ja työn tuottavuuden edellytyksiä pitkällä aikavälillä. Samalla tulevaisuutemme riippuu toki oleellisesti monista kansainvälisillä foorumeilla tehtävistä päätöksistä.

Ilmastonmuutos on iso yhteiskunnallinen kysymys, johon liittyviä kansainvälisiä päätöksiä Suomenkin on nyt syytä olla rakentavasti tekemässä. Tällä on suuri merkitys rahoitusvakaudelle ja talouskasvun pitkän aikavälin kestävyydelle. Talouden näkökulmasta ilmastonmuutosta voidaan pitää valtavana markkinahäiriönä. Sen hidastamisessa taloudellisilla ohjauskeinoilla on keskeinen rooli.

Koska ilmastonmuutos on maailmanlaajuinen ongelma, sen torjunnassa ovat tehokkaita mahdollisimman laajasti maailman eri maissa käyttöön otettavat toimet. Oleellista on, että kasvihuonepäästöjen tuottamiselle luodaan hinta. Näin voidaan tehdä verotuksen tai päästökauppajärjestelmien avulla. Tällöin kaikki yritykset ja kotitaloudet tulevat ottaneeksi omissa päätöksissään ilmastonmuutoksen huomioon.

Kansainvälinen talouskehitys on tukenut sitä, että Suomen talous on alkanut kasvaa ja työllisyystilanne parantua viime vuosina, mutta myös kotimaassa tehdyillä talouspoliittisilla päätöksillä on ollut siinä merkittävä rooli. Paljon on kuitenkin vielä tehtävää pitkän aikavälin

näkymien kohentamiseksi – niin julkisen talouden, työllisyyden kuin työn tuottavuudenkin osalta.

Tulevien vuosikymmenten suomalaiset haluavat varmasti voida hyvin ja rakentaa omaa elämäänsä. Heidän on voitava tehdä se ilman, että he joutuvat keskittymään edellisen sukupolven kerryttämien velkojen ja ympäristöongelmien kanssa taistelemiseen.

Helsingissä 17.12.2018

Olli Rehn
Suomen Pankin pääjohtaja

Asiasanat

ilmastonmuutos, inflaatio, julkinen talous, rahapolitiikka, talouskasvu, tuottavuus